

Column Nieuwe rollen voor de Rekenkamer?

Er is al een tijdje een nieuwe ontwikkeling gaande in het rekenkamerwereldje. Tijdens bijeenkomsten en congressen vang je signalen op dat rekenkamers hun taak breder gaan zien dan tot nu toe het geval is geweest.

De klassieke rol van de rekenkamer is het doen van onderzoek naar gevoerd beleid en het rapporteren daarover. Maar steeds vaker hoor je dat de rekenkamer ook betrokken wil zijn bij lopende beleidsontwikkelingen en wordt gevraagd daarover haar licht te laten schijnen. Zelfs zijn er al rekenkamers die zich lenen voor het geven van adviezen aan de bestuursorganen voor het maken van toekomstig beleid.

De trend is onmiskenbaar.

Uiteraard is er niets op tegen dat er in de gemeenten en provincies een club wordt opgericht die met de bestuursorganen kritisch meedenkt over beleidsontwikkelingen. Maar moet dat de rekenkamer zijn? Ik denk het niet.

Gemeentewet

Ten eerste staat de hierboven gesignaleerde ontwikkeling op zijn minst op gespannen voet met de Gemeentewet. Artikel 182 zegt onomwonden dat de rekenkamer de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid onderzoekt van het door het gemeentebestuur gevoerde beleid. Uit de context van het artikel (de rechtstreekse verwijzing naar de jaarrekening) kun je lezen dat ook inderdaad bedoeld wordt: het gevoerde beleid, niet het lopende of toekomstige beleid.

Voor een nieuwe taakopvatting van de rekenkamer is dus een wijziging van de Gemeentewet nodig. Dat wordt een nieuw fenomeen: een onrechtmatig uitgebracht rekenkamerrapport, dat om die reden niet-ontvankelijk moet worden verklaard. Voer voor bestuursjuristen.

De rekenkamer maakt zichzelf medeverantwoordelijk

Een tweede, minder formele overweging ligt in de vraag of je dit als rekenkamer wel moet willen. Naarmate de rekenkamer nauwer betrokken is bij de totstandkoming van het beleid, kan zij immers achteraf moeilijker de distantie nemen om het beleid te toetsen. Stel je voor dat je als rekenkamer achteraf in je rapport kritiek hebt op maatregelen waarover je zelf hebt meegedacht, of waarover je hebt geadviseerd. Dat is toch niet denkbaar!

Daarbij komt dat het, gezien vanuit de positie van de verantwoordelijke bestuursorganen, veel gemakkelijker wordt om de bevindingen in het rekenkamerrapport naast zich neer te leggen, omdat de rekenkamer als medeverantwoordelijk kan worden gezien.

Kortom, de rekenkamer maakt op die manier zelf de uitvoering van haar kerntaak onmogelijk.

Politiek ligt op de loer

Ten derde is er nog een meer principiële overweging. Deze gaat over de vraag in hoeverre een adviserende rekenkamer op de kaderstellende stoel van de raad gaat zitten. Politieke belangenafweging is een taak die uitsluitend bij de gemeenteraad thuis hoort. Maar de kans dat een rekenkamer in haar rol als adviseur actuele politiek gaat zitten bedrijven is levensgroot aanwezig. Toegegeven, bij een onafhankelijke rekenkamer zal dit wellicht minder het geval zijn. Maar bij de leden van een rekenkamerfunctie die tevens raadslid zijn, wordt de politieke verleiding wel erg groot.

Er is uiteraard niets op tegen dat een gemeenteraad voor zijn beleidsvorming adviezen inwint. Maar niet van de onafhankelijke rekenkamer(-functie). Ik durf zelfs de stelling aan dat "onafhankelijke adviezen" niet bestaan. Want dat is toch wat een rekenkamer beoogt te zijn: onafhankelijk. Desgewenst kan de raad beter een commercieel bureau als adviseur inhuren. Dan weet je tenminste op voorhand dat je als opdrachtgever een advies krijgt dat je welgevallig zal zijn.

Bezint eer ge begint

Ik mag verwijzen naar de heel goed vergelijkbare trend die – als ik me goed herinner – zo'n vijftien jaar geleden bij accountants was waar te nemen. Zij begonnen, uiteraard om meer te kunnen verdienen, naast de controletaak ook andere diensten aan te bieden, zoals adviezen op het gebied van management en financiën. Al snel kwamen ze echter tot de conclusie dat dit natuurlijk niet kan. Want met de vermenging van hun rollen als adviseur en onafhankelijk controleur lag het verlies van onpartijdigheid op de loer. Accountantskantoren richtten daarom al snel aparte, onafhankelijk van elkaar opererende organisaties op voor de accountantscontrole en voor advies- en ondersteuningstaken.

Dit is een les die de rekenkamers ter harte kunnen nemen: wees zuinig op je onafhankelijkheid!

Krijn van der Heijden,
Raadsgriffier Zutphen.